SUFIXUL -BIL ÎN ROMÂNA ACTUALĂ. CÂTEVA ASPECTE

Melitta Szathmary

0. Sufixul neologic *-bil* pătrunde în limba română în secolul al XIX-lea, având etimologie multiplă - franceză, italiană, latină, ultimele două contribuind la „modelarea" formei sufixului. Dintre toate limbile romanice, româna este singura care nu moşteneşte acest sufix, foarte productiv în limba de origine[1]. G. Pascu[2] menţionează aceeaşi etimologie multiplă, dar trecând franceza pe ultimul loc. Ana Goldiş Poalelungi, referindu-se la frecvenţa lui *-ibil,* începând cu 1850, explicabilă prin latină şi prin italiană, consideră că sursa principală de pătrundere a lui *-bil* în limba română rămâne franceza: „On soutient cette idée étant donné que la plupart des néologismes en *-ibil* pénétrent grace aux traductions du français qui abondent en *-able* et *-ible*"[3].

1. Adjectivele formate cu sufixul *-bil*, existente în limba română, se grupează, din punct de vedere etimologic, în trei categorii[4]:

1.1. Împrumuturi savante, din latină, neanalizabile pentru vorbitorii de limbi moderne: *abil, amabil, execrabil, (in)casabil,*

---

[1] Maria Iliescu, *Sufixul adjectival -bil*, în SMFC, vol. I, 1959, p. 85-99.
[2] George Pascu, *Sufixele româneşti*, Bucureşti, EA, 1916, p. 421-422.
[3] Ana Goldiş Poalelungi, *L'influence du français sur le roumain (vocabulaire et syntaxe)*, Dijon, 1973, p. 125.
[4] Maria Iliescu, *art.cit.*, p. 95.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)

redutabil etc., precum şi cele cu temă străină, inexistentă în limba română: (*in*)*casabil*, fr.*casser*, *redutabil*, fr.*redouter* etc.

1.2. Cuvinte care pot fi împrumuturi sau creaţii româneşti, tema fiind identică cu a adjectivului străin corespunzător: *acceptabil, adaptabil, analizabil, echitabil* etc.

1.3. Formaţii româneşti:

- neatestate în franceză, italiană sau latină, tema fiind însă neologică: *administrabil, demascabil* etc.

- cu formă fonetică diferită de cea a corespondentelor lor străine: *pronunţabil*, fr.*prononçable*, it.*pronunciabile*, lat. *pronuntiabilis;*

- de la teme româneşti: *plătibil, vindecabil, locuibil* etc.

2. Româna actuală dispune de numeroase adjective în *-bil*, majoritatea împrumuturi, aparţinând în special limbajului tehnico-ştiiţifice. Numărul crescând al formaţiilor româneşti cu acest sufix, prezenţa lor şi în limba uzuală vorbită, chiar dacă unele, creaţii de moment, confirmă productivitatea sufixului. De asemenea şi sensul sufixului, care exprimă posibilitatea („care poate fi"), explică frecvenţa apariţiei şi folosirii acestor derivate, pentru că vorbitorul de azi tinde către o exprimare cât mai concentrată, evitând, astfel, perifrazele greoaie.

În cele ce urmează ne propunem prezentarea selectivă a unor adjective cu sufixul *-bil*, repartizate în două grupe: înregistrate în anumite dicţionare ale limbii române[1], fie ca împrumuturi, fie ca formaţii româneşti, şi neînregistrate în dicţionare, dar întâlnite în publicaţiile actuale pe care le-am consultat, fie în

---

[1] *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996 (*DEX*$_2$); Florin Marcu, *Noul dicţionar de neologisme*, Bucureşti, Editura Academiei, 1997 (*NDN*); Florica Dimitrescu, *Dicţionar de cuvinte recente*, ediţia a II-a, Bucureşti, Logos, 1997 (*DCR*$_2$); http://dexonline.ro.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)

varianta scrisă[1], fie în cea electronică (accesată cu ajutorul motorului de căutare Google). În selectarea celor din prima grupă am avut în vedere larga circulaţie în domenii diverse şi anumite valori semantice. Cele din a doua grupă au fost alese subiectiv şi aleatoriu, urmărind ineditul şi expresivitatea termenilor.

2.1. Înregistrate în dicţionarele consultate ca:

a) împrumuturi (cel mai adesea din franceză)

- *lavabil* „ (despre ţesături) care se poate spăla fără a-şi pierde calităţile” (<fr.*lavable*)[2] este azi foarte utilizat în domeniul construcţiilor şi al amenajărilor interioare, mai ales în combinaţie cu substantivul *var*.

„Cum trebuie pregătit peretele înainte de a da cu var *lavabil* alb?” (misiuneacasa.ro/forum)

„amenajări interioare, glet *lavabil*, gresie, faianţă, rigips, vopsitorie…” (afacereamea.ro)

„amenajări interioare, termosisteme, tapet *lavabil* din fibră de sticlă, placări gresie…” (ghidafaceri.ro)

„Producător execută jaluzele verticale din material textil *lavabil*.” (firma.paginialbastre.ro).

- *transferabil* „care poate fi transferat, pasibil de transfer” (<fr.*transférable*)[3] este întâlnit în contexte diverse:

„Votul unic *transferabil* este considerat în literatura de specialitate un mod de scrutin care, pe de o parte produce efecte de proporţionalitate perfectă.” (pnl.ro)

„Creditul *transferabil* nu se confundă cu nota. Nota minimă de trecere (5) este condiţia pentru ca studentul să primească toate creditele afectate cursului…” (dictionary.cls.ro)

---

[1] Este vorba de revistele „Dilema”, „22” şi „România literară” (câteva numere din anii ’90).

[2] v. DEX_2, s.v. *lavabil*.

[3] v. NDN, s.v. *transferabil*.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)

„Acreditivul *transferabil* este un acreditiv în virtutea căruia beneficiarul are dreptul…” (camib.com)

dar mai ales în cel sportiv cu privire la transferul jucătorilor de la o echipă la alta:

„Sabău nu este *transferabil* la Rapid.” (roportal.ro).

„După cum a anunţat tehnicianul Florin Marin, fundaşul Ceahlăului Tudorel Şoimaru este *transferabil*, oferta fiind valabilă pentru orice echipă interesată.” (evenimentul.ro).

- *negociabil* „care poate fi negociat” (<fr.*négociable*)[1] şi *discutabil* „care poate fi discutat, neconvingător, îndoielnic” (<fr.*discutable*)[2] sunt extrem de prezente în anunţurile de la mica publicitate, în special cu referire la preţ:

„Vând femelă dalmaţian 4mil *negociabil*.” (okazii.ro).

„Vând Dacia 1310, 600 euro *negociabil*.” (e-piata.ro.)

„Vând Dacia 1310 1995 1600 EUR *discutabil*.” (roportal.ro).

„Vând Nokia 3300 la 250 ron preţ *discutabil*.” (linkmania.ro).

- în terminologia lingvistică, perechile *variabil* „(despre cuvinte) care are forme diferite, care îşi schimbă terminaţia” (<fr.*variable*, lat.*variabilis*) / *invariabil* „spec.(gram; despre cuvinte) care este lipsit de flexiune; neflexibil” (<fr.*invariable*), *flexibil* „(despre cuvinte sau părţi de vorbire) care dispune de forme speciale pentru exprimarea funcţiilor gramaticale; dotat cu flexiune” (<fr.*flexible*, lat.*flexibilis*) / *neflexibil* „(gram; despre cuvinte sau forma lor) care este lipsit de flexiune” (*ne-* + *flexibil*, după fr.*inflexible*), *analizabil* „care poate fi analizat” (fr.*analysable*) / *neanalizabil* „(despre texte, cuvinte) care nu

---

[1] v. DEX_2, s.v. *negociabil*.
[2] v. DEX_2, s.v. *discutabill*.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)

poate fi analizat, inanalizabil"(*ne-* + *analizabil* după fr.*non-analysable*)[1] sunt bine cunoscute:

„Clasa adjectivului este constituită în cea mai mare parte din adjective *flexibile* sau *variabile*, *analizabile* în radical şi flective şi dintr-un număr relativ restrâns de adjective *neflexibile* sau *invariabile.*" (*Gramatica limbii române*, I, p.144).

- *variabil*, de data aceasta cu sensul de bază, nespecializat, „care variază; susceptibil de a se schimba, schimbător" şi *instabil* „1.(despre sisteme fizico-chimice, tehnice, despre obiecte) care nu este stabil, care nu prezintă stabilitate. 2.fig. variabil; schimbător, nestatornic" (<fr.*instable*, lat.*instabilis*)[2] apar frecvent în lexicul buletinelor meteorologice:

„Cerul va fi *variabil*, iar vântul va sufla slab până la moderat." (ziua.ro).

„Vremea va fi în general *instabilă*, cu cerul mai mult noros." (stiri.zoot.ro).

- *impozabil* „care poate fi sau care este supus la plata unui impozit"(fr.*imposable*) şi antonimul său *neimpozabil* „care este scutit de impozite" (*ne-* + *impozabil*)[3] se regăsesc cel mai adesea alături de substantivele *venit, profit, salariu*:

„Profitul *impozabil* se calculează ca diferenţa între veniturile realizate din orice sursă şi cheltuielile efectuate în scopul realizării de venituri." (conta.imaginelife.ro).

„Stabilirea venitului net anual *impozabil* se face, de către organul fiscal…" (pwc.com).

„salariu brut *impozabil*" (rubinian.com).

„În 2005, venitul *neimpozabil* la pensii este de 9.000.000 lei." (banatbussines.ro).

---

[1] v. DEX_2, s.v. *variabil, invariabil, flexibil, neflexibil, analizabil, neanalizabil*.

[2] v. DEX_2, s.v.*instabil.*

[3] v. DEX_2, s.v.*impozabil*, *neimpozabil*.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)

b) cuvinte formate pe teren românesc. Unele dintre ele au apărut în paralel cu adjectivul în *-bil* împrumutat, apariţie care „se datoreşte în mare măsură şi nevoii de claritate a limbii”[1], pentru că adjective cum ar fi *truvabil*, *potabil*, *buvabil*, *şanjabil* etc. nu erau înţelese de mulţi vorbitori:

„Puteţi citi numărul pilot al revistei Quattroruote în limba română, *găsibil* la toate chioşcurile din ţară.” (autoshow.ro)

„se căleşte în cel mai bun ulei de măsline *găsibil* un căţel de usturoi tăiat în două…” (fanclub.ro)

„1767, primul pahar de lichid carbogazos *băubil* a fost creat de englezul Joseph Priestley.” (evenimentul.ro)

„Ness (nu mă interesează prea tare marca, numa’ să fie *băubil*), preparat numa’ cu lapte în loc de apă…” (forum.eliberadio.ro)

„Un gust foarte bun, răcoritor şi foarte *mâncabil*. Interesantă combinaţie de mere şi budincă... brânză deasupra... de blat ce să mai spun... deosebit.” (culinar.ro)

„Mai degrabă ia-ţi o cutie de pateu vegetal de la Mandy (nu vreau să fac reclamă, dar este singurul cu adevărat *mâncabil*, gustos) şi mănânc-o cu salată verde.” (eva.ro/forum)

„Plata în rate cu un avans de minim 10%, *plătibil* la semnarea contractului.” (bermo.ro)

„Cecul este *plătibil* la vedere.” (jurnalul.ro)

„Săgetătorul este sub semnul *Schimbabil* in timp ce Varsatorul este sub semnul Fix.” (horoscop.rol.ro)

„Electrod *schimbabil* inclus în set pentru măsurarea uşoară, zilnică şi economică a calităţii apei din orice acvariu.” (skydome-acvaristica.com.).

Dacă în ceea ce priveşte sensul, toate formaţiile în *-bil* exprimă posibilitatea pasivă („care poate fi…”), în cazul lui

---

[1] Maria Iliescu*, art.cit*., p.96.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)

construibil, sensul este activ „pe care **se poate** (subl.n.) construi”[1]:

„Vând teren intravilan *construibil* Periş, jud Ilfov, Suprafaţa: 3300 m^2.” (avizier.ro)

„Vând teren *construibil* cu proiect aprobat sau caut investitori.” (roportal.ro)

2.2. Neînregistrate în dicţionarele consultate:

„toate circumstanţele ştiute sau *bănuibile* ale gestului d-lui Severin.” (22 1/98, p.5)

„cupoane *dobândibile* la un cost modic”. (22 8/95, p.3)

„obiectul *muzeificabil*” (Rlit42/96, p.17)

„valoare *tezaurizabilă*” (Dil162/96, p.3)

„un set de condiţii *obiectivabile*” (Dil147/95, p.6)

„[…]spre a fi austeri şi *europenizabili*…” (Rlit7/97, p.3)

„*informatizabilă*, cercetarea s-ar putea deschide apoi spre studii de critică genetică...” (Rlit1/98, p.3)

„nu există încă un sistem clar de credite academice *capitalizabile*...” (Dil125/95, p.7)

„întreprinderile româneşti *privatizabile*” (Dil119/95, p.14)

„Programul consideră toate întreprinderile rentabile şi *rentabilizabile*.” (22 51/96, p.4)

„Metropolis [film n.n.] fascinează prin parabola sa *decodabilă* şi în planul tranziţiei româneşti.” (Dil109/95, p.6)

„Totuşi ceea ce îl face pe Houellebecq *citibil* şi chiar plăcut e faptul ca îşi distilează otrava într-un cinism fără limite şi un umor negru subtil şi ireproşabil.” (bookblog.ro)

„Hotărârea dacă produsul e *brevetabil* sau nu vine într-un an - un an şi ceva. Legislaţia este bine pusă la punct şi armonizată cu cea din Uniunea Europeană.” (osc.ro)

„Barajul este *circulabil* şi va face legătura între judeţele Iaşi şi Neamţ.” (iaşinet.ro)

---

[1] v. DEX_2, s.v. *construibil*.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)

„Până la Turnu-Severin, drumul excelent, de la Turnu la Orşova, *circulabil*…" (daciaclub.ro).

3. Pe lângă uşurinţa ataşării sufixului *-bil* atât la teme neologice, cât şi la teme vechi, semnalăm încă două dovezi ale productivităţii acestui sufix:

3.1. Formaţiile negative „care reprezintă mai mult de o pătrime din totalul cuvintelor cu această terminaţie"[1].

Frecvenţa acestora se explică „printr-un factor psihologic: ceea ce *nu e posibil* sau ceea ce *nu se poate* prezintă mai mult interes pentru subiectul vorbitor, decât ceea ce e posibil"[2].

„S-ar putea spune că îi şi pasionează suferinţa lui ciudată, *inelucidabilă.*" (Rlit7/98, p.4)

„Răspunsul la întrebarea privitoare la rău indică *inconturnabil* spre un vinovat." (22 11/98, p.7)

„Suferim de un optimism *infatigabil.*" (Dil122/95, p.3).

Alături de negativele formate cu prefixul *in-* există şi dublete româneşti cu prefixul *ne-*: *inacceptabil-neacceptabil*, *inadaptabil-neadaptabil, incontestabil-necontestabil*, *indescifrabil-nedescifrabil*, *indivizibil-nedivizibil*, *inegalabil-neegalabil*, *irecuperabil-nerecuperabil* etc.

3.2. Substantivele cu sufixul *-itate* derivate de la adjectivele în *-bil*, aproape la fel de numeroase ca şi acestea: *acceptabil-acceptabilitate*, *accesibil-accesibilitate*, *disponibil-disponibilitate*, *mobil-mobilitate*, *posibil-posibilitate* etc.

Concluzii

Deşi succintă şi selectivă, credem că analiza întreprinsă evidenţiază productivitatea sufixului *-bil*. Pe lângă numeroasele adjective împrumutate, majoritatea aparţinând limbajului

[1] Maria Iliescu, *art.cit*., p. 94.
[2] *Ibidem*, p. 95.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)

tehnico-ştiinţific, apar şi formaţii româneşti în limba uzuală, ceea ce ne face să considerăm că sufixul *-bil* este încetăţenit în limbă şi în uz, iar cuvintele cu acest sufix, chiar dacă, unele, creaţii ocazionale, răspund unor nevoi imediate ale comunicării.

Nu putem însă să nu atragem atenţia asupra sensului sufixului „care poate fi…", sens care „ nu pare să li se impună totdeauna vorbitorilor, astfel încât să le interzică asocierea cu verbul *a putea*"[1]. Mioara Avram semnala că cele mai frecvente pleonasme „datorate neglijării sensului unui sufix sunt furnizate de adjectivele (şi adverbele) formate cu sufixul *-bil* care exprimă posibilitatea (pasivă, mai rar activă) şi de substantivele abstracte derivate de la acestea (substantivele în *-bilitate*), care apar îmbinate cu verbul *a putea*, cu substantivul *posibilitate* sau cu expresia *a fi posibil*, *a fi cu putinţă*"[2].

„A crezut în utopia că *poate fi posibil* să fie un preşedinte al tuturor românilor. Şi a menajat Opoziţia Şi a închis ochii la infracţiunile patronate de fosta putere." (ziua.ro)

„Eu una m-am simţit mândră că sunt românca astăzi, când Dinamo a demonstrat tuturor că imposibilul *poate fi realizabil* şi că celebra Manchester United nu este de neînvins." (fanclub.ro)

„Raderea părului ajută la eliminarea pediculozei capului. Acest lucru *poate fi acceptabil* pentru băieţi, dar poate cauza dificultăţi sociale pentru fete." (sfatulmedicului.ro).

Bibliografie:

Mioara Avram, *Formarea cuvintelor şi cultivarea limbii*, în LL, nr. 4, 1983, p. 495-505

Florica Dimitrescu, *Dicţionar de cuvinte recente*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Logos, 1997 (*DCR_2*)

[1] Rodica Zafiu, *„Poate fi posibil"*, în „România literară", nr.37, 1998, p. 11.

[2] Mioara Avram, *Formarea cuvintelor şi cultivarea limbii*, în LL, nr. 4, 1983, p. 495-505.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)

Ana Goldiş Poalelungi, *L'influence du français sur le roumain (vocabulaire et syntaxe)*, Dijon, 1973

Maria Iliescu, *Sufixul adjectival -bil în limba română*, în SMFC, vol. I, 1959, p. 85-99

Florin Marcu, *Noul dicţionar de neologisme*, Bucureşti, Editura Academiei, 1997 (*NDN*)

George Pascu, *Sufixele româneşti*, Bucureşti, EA, 1916

Rodica Zafiu, *„Poate fi posibil"*, în „România literară", nr. 37, 1998, p. 11

Dicţionarul explicativ al limbii române, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996 (*DEX*$_2$)

http://dexonline.ro

Le suffix *–bil* dans le roumain actuel. Quelques aspects

Resumée

Dans cet article nous nous proposons de présenter, de façon sélective, quelques adjectifs comportant le suffixe *-bil*, répartis en deux groupes: adjectifs enregistrés par certains dictionnaires roumains comme emprunts ou comme formations roumaines et adjectifs non enregistrés par les dictionnaires roumains, mais fréquents dans les publications actuelles que nous avons consultées, en variante papier ou électronique, trouvés grâce au moteur de recherche Google. Dans la sélection de ceux du premier groupe nous avons pris en considération leur grande fréquence dans divers domaines, de même que certaines de leurs valeurs sémantiques, alors que le deuxième groupe a été choisi de façon aléatoire et subjective, pour l'inédit et l'expressivité des termes.

BDD-A12877 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:50 UTC)